

A magyar parlament és a nők egyenjogúsítása a hetvenes években.

(Deák, Jókai, Pulszky, mint a magyar feminizmus úttörői.)¹
Írta; *Máday Andor*, Neuchatel.

A választójogi törvényjavaslat tárgyalása kapcsán a magyar országgyűlés a nők szavazatjogával is fog foglalkozni. Erre való tekintettel nem lesz talán érdektelen arra hivatkozni, hogy a hetvenes években parlamentünk több ízben foglalkozott a nők politikai vagy polgári egyenjogúsításának kérdésével.

A magyar parlamenti események között a nők politikai egyenjogúsítása szempontjából legjelentősebb volt talán az, hogy *Madocsányi Pál* képviselő, az országgyűlés 1871. március 13-i ülésén *több özvegy nő kérvényét*² mutatta be, „*melyben – Madocsányi szavai szerint – a folyamatban levő megyék és községek rendezése és a választási törvény alkotásánál az őket megillető választási jog megadásáért esedeznek.*” Ez a kérvény, bár fogamatja nem volt, a magyar nők választójoga szempontjából óriási fontossággal bír. Utját vágja u. i. annak az állításnak, mintha a 48-ban és 74-ben keresztül vitt jogfosztás, amely az özvegy ek-

¹ E cikk tárgya szerzőnek egy sajtó alatt levő munkájából való, melynek címe: „*A magyar nők jogai a múltban és jelenben*”

² E kérvény létezéséről már a „*Műveltség könyvtára*” c. gyűjtemény „*A Társadalom*” c. kötetének 596 lapján említést tettem.

nek 48. előtt fennállott politikai jogait eltörölte, a jogfosztottak hallgatólagos beleegyezésével ment volna végbe. *Ezeknek az özvegy nőknek a kérvénye mintegy félbeszakítja s meghiusítja az elévülést, amelyre a feminizmus ellenségei ma hivatkozni szeretnének.*

1872. január 13-án *Majoros István* a nők politikai egyenjogúsításának kérdését törvényjavaslat formájában hozza a parlament elé, s javaslatában *a nőknek a férfiakkal minden téren, úgy a politikában, mint a magánjogban való egyenjogúsítását indítványozta.* Bár e javaslat benyújtásakor nem ért el semmi közvetlen sikert, viszont meg kell állapítanunk, hogy a nőknek a férfiakéval egyenlő cselekvőképességet biztosító *1874: XXIII. t.-c.* Majoros egyenjogúsító javaslatának egy részét magáévátette. Kiemelendő ezen kívül, hogy Majoros törvénytervezete révén *az európai kontinensen valószínűleg a magyar parlament volt az első, amelyben a nők szavazati jogát javaslatba hozták.*

A női szavazatjog mellett állást foglalt még *Majoros* és vele együtt *Stanescu Imre* az országgyűlés 1874. évi július 8-i ülésén a választói törvény tárgyalásakor is, de hiába.

De ha sajnálattal kell is konstatálnunk, hogy a 70-es években a nők szavazatjogának a magyar parlamentben alig akadt két-három híve, viszont büszkeséggel tölthet el az a tudat, hogy *országgyűlésünk* legalább más téren: *a polgári jogegyenlőség tekintetében Európában úttörő szerepet töltött be.*

Úttörő munka volt *a nők teljeskörűségéről szóló 1874: XXIII. t.-c.* elfogadása, amely úgy a hajadonnak, amint a férjes asszonynak és az özvegynek a férfiével egyenlő teljes cselekvőképességet biztosított, holott a legtöbb európai törvény – legalább ami a férjes asszonyt illeti – még ma sem jutott idáig. De még tovább is ment ez a törvény, amennyiben valósággal *kiváltságot* adott a nőknek, amidőn kimondta, hogy a kiskorú nő férjhez menetele által nagykorúvá válik, holott a férfi ugyanily kedvezményben nem részesül.

Nem kevésbé figyelemre méltó azonban a magyar parlamentnek egy másik, a hetvenes évek legelejére eső állásfoglalása, amely a *nők munkajogára* vonatkozott.

Illésy Györgyné, *Ember Lina* az 1870. év végén folyamodott a képviselőház elnökéhez, hogy mint *országgyűlési gyorsíró* alkalmazassék. *Sommsich* elnök a képviselőház elé viven az ügyet, *a ház* 1870. december 21-én *kimondta, hogy nőnek az országgyűlési gyorsíróirodában való alkalmazását elvileg nem ellenzi.* 1871. jan. 19-én *Sommsich* újra a ház elé viszi az az ügyet, kérve, hogy magyarázza meg a ház a végzés értelmét. Erre *Deák Ferenc* – miként az egykorú „*Nők Lapja*” írja – „*világosan meg-*

magyarázta” a ház decemberi határozatát, amely azt jelenti, „*hogy oly egyént, aki valamit tud és tudását érvényesíteni kívánja, csupán azért, mert nő, elutasítani nem lehet.*”

Deák álláspontját támogatták: Tisza Kálmán, Tisza László, Várady Gábor, Jókai Mór, Pulszky Ferenc, P. Szathmáry Károly, Halász Boldizsár, Szilády Aron, Helfy Ignác, Csernátony és még többen. Ellene csakis Németh Albert, Ürményi Miksa és Zsedényi Ede szólaltak fel.

A többség állásfoglalásának gyakorlati haszna ugyan nem volt, mert a kinevezés elnöki jog lévén, Sommsich kijelentette, hogy míg ő elnök lesz, asszony az országgyűlési terembe be nem teszi a lábát, ellenben óriási hordereje volt a magyar képviselőház állásfoglalásának elvi szempontból, miután a nők munkajoga egyenjogúságának legilletékesebb elismerése volt.

Allamférfiainknak a nők munkára való jogát s a férfival való egyenjogúságát elismerő állásfoglalását nemcsak a hazai feministák tekintették nagy erkölcsi diadálnak, hanem ugyanilyen jelentőséget tulajdonítottak neki az ország határain kívül is. Ez megnyilvánult abban, hogy a „*Bécsi Általános Nőegylet*”¹ Deákhoz, Pulszkyhoz, Jókaihoz és Váradyhoz 1871. február 9-én „*hálairatokat*” intézett. E hálairatok, mint a magyar feminizmus történetének dokumentumai, megérdemlik, hogy e cikket kivonatos leközlésükkel fejezzem be.

1. A Bécsi Általános Nőegylet Jókaihoz.

(1871-ben.)

(Kivonat)²

.....Vannak politikusok, akik a nőkérdést központi szempontból tekintik. Annál magasabbak azon szelleműs férfiak érdemei, kik a maguk világosságával a kétség homályát eloszlatják.

Őn a műzsák fia, az ős templomok papja ... saját tapasztalataira támaszkodva, nyilvánosan kimondotta, hogy a munkálkodó nő a maga hivatásának gyakorlásában tiszteletet tud magának szerezni. Fogadja, azért minden jóra törekvő nő háláját. Tartsa meg az Ég önben az igazság és a jog iránti érzelmeket és tartsa meg Önt nekünk, mint a nőügy bajnokát.”

2. A Bécsi Általános Nőegylet Pulszky

Ferenchez. (1871-ben.)

(Kivonat)³

„A kor szelleme a magyar képviselőház ajtaján már kopogtatott január 19-én.... Ez alkalommal ön, tisztelt Úr lelkesedéssel határos melegséggel védte a nők munkáját. Ön, mint egy szelleműs író férje, nem engedhette meg, hogy a női munkát kicsinyeljék és a könnyelműek hiábavalóságával hasonlítsák össze... .

... Ma oltalom nélkül áll a nők joga a férfiak erőszakos elnyomása alatt..... Férfiasán erőteljes fel-

lépéséért a nők joga érdekében forró köszönetet mondunk Önnek. Vezérelje önt mindenha a felvilágosodás napja és melegítse az Ön szívét hazájának és az üldözött nők jogainak érdekében.”

3. A Bécsi Általános Nőegylet Deák Ferenchez. (1871-ben.)

(Kivonat)¹

„... Ön ... a magyar képviselőház január 19-iki ülésén a női gyorsírók alkalmazása feletti tárgyalás alkalmával *rémlátásnak (Schwarzseherei)* nevezte a *nők nyilvános alkalmaztatást jogai és igényei elől való gyermeki félelmet*. Fogadja a női ügy e helyes felfogásáért igyekező nők egy egyesületének köszönetét....

... A női munka az államok megalapításánál nagy szolgálatot tett a világnak. Penelope feltalálta a fonást és szövést, Semiramis Babilont építette, Didó megépítette Karthágót. S említsük-e a magyar hősnőket: Zrínyi Ilonát, Szapárynéét és sok más hősnőt, kiknek nevét a történelem érdemmel feljegyezte, annak bizonyosságául, hogy mire képes a család és a haza javára a nemes nőiség és a női önfeláldozás....

Őn a szabad magyar birodalom törvényhozóinak tanácsában megadta a hangot a társadalmi reform helyes felfogására, melynél első helyen áll a nők sorsának javítása. Legyen ezért az Ön neve világszerte dicsőítve!”

E kortörténeti dokumentumok közlése után azzal az óhajjal fejezem be e cikket, bár törvényhozóink a választójogi reform tárgyalása alkalmával Deák Ferenchez és társainak nyomdokába lépnének, megértve, hogy miként 40 év előtt a munkára való jogot, úgy ma a választójogot követeli a korszellem a nők részére.

¹ L. „*Nők Lapja*” 1871. évi 17. sz.

² L. *Nők Lapja* 1871. évi 7. sz.

³ L. *Nők Lapja* 1871. évi 3. sz.